

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 524. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708759762080/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Stykker, nordiske og fremmede, der af og til blev spillet mellem Vaudeville-Repertoiret og en enkelt løslagt romantisk Fugl, havde skærpet deres Appetit for ogsaa at være med paa det Moderne. Saa havde de anlagt en egen slentrende Gang, en tør, monoton Replikfremsigelse – eller et afsnuppet, kort Trav – visse drævende Bevægelser, et Kast med Hovedet, langsomt skelende Øjne – for Damernes Vedkommende en egen kæphøj Impertinence, som om de altid var fornærmet – afbrudt af klynkende Klage og atter af konvulsiviske Latterudbrud. Det Sentimentale og det Impertinente, det nervøst Forjagede og det ligeegyldigt Omkringslentrende – det syntes at være blevet det moderne »Virkelighedsmærke«, som paa den ene Side stred med Traditionen og paa den anden Side allerede var ifærd med at blive Tradition. Ingen eneraadig Vilje kastede *sin* Opfattelse herimod – intet stort, beherskende Talent dækkede over de mange smaa Forsøg – det Hele var nærmest som en »Forsøgsskole« ... der nu forsøgte sig med det Gerhard-Ulf'ske Stykke, saaledes at tre, fire forskellige Lag af scenisk Fremstillingskunst aflejrede sig indenfor den middelalderlig-romantiske Ramme.

Og Gerhard saa' det og blev mere og mere tilbøjelig til at ønske, at han kunde to' sine Hænder og i Stilhed liste sig væk.

XV

Han skrev sine Betragtninger i nogle Breve til Ulf.

— — — Altsaa, kære Ulf, De maa ikke gøre Dem nogen Forventning; det bedste er, at vi er fattet paa det værste. Det var De ganske vist, da vi skiltes, men jeg vilde jo sætte min Krig igennem. Nu vil De maaske ovenikøbet bebrejde mig det, naar vi begge ligger dér paa bar Mark med det væltede Læs – men jeg gjorde det for Deres Skyld og i den redeligste Hensigt. Kanske gaar det bedre end jeg spaa'r; og saa vil jeg have Dem her til Byen paa min Kvist; jeg faar et Værelse til, med Sol og dejlig Udsigt – helt ud over det blaa Sund, som nu er hvidt, men som til den Tid vil svulme af Henrykkelse.

Jeg svulmer undertiden af Henrykkelse ved Proverne. Det er, naar jeg sidder og lytter til *Deres* Vers. Det er stolte Vers, Ulf! friske, ægte Varer – ubegribeligt at nogen endnu i vore Dage har Kilden i sig, siger jeg til mig selv. Og De kalder Dem syg! De burde skamme Dem det er mig, som begynder at falde af, synes jeg.

Kongen – Karaktérskuespilleren – er den, som behandler Versene bedst; en dannet og smagfuld Mand – mig en lille Smule for smagfuld kanske. Det er trist, saa Manglen paa Forsterangskræfter gør den enkelte Skuespiller altfor «enes»; han savner Medspiller, saa at sige Staal at slaa imod, og tilsidst maa Rutinen dække. Og han er træt; han gør paa mig det Indtryk at have opgivet det Hele – eller nogetnær. Han er maaske mere Kritiker end Kunstner. Han læser meget og er vist fra Karakterens Side en nobel Mand, en fin, forstaaende Natur. Tænk Dem, Ulf, en kgl. Skuespiller, som læser! Men han er ked af det. Gud véd, om de ikke alle er trætte eller er det blot mig dernede i Parkettet?

Jeg gør mig dog den redeligste Umage for at holde Illusionen og Humoret vedlige. Bare det ikke gaar mig som en Bekendt af mig fortalte, at det var gaet ham ved Proverne. Man bliver ved at slaa af og slaa af i sine Fordringer – stadig læggende noget af *sit eget* ind i Spillet – seende for hver Gang med mere og mere partiske Øjne – af Frygt for i det hele taget at skulle finde baade Spillet og Stykket trivielt, meningsløst indtil pludseligt Aftenen kommer, hvor Gassen skrues ivejret, et nyt, skarpt, grelt Lys paa det Hele de tusinde dumme og mellem dem de mange friske, ubestikkelige Øjne og med *dem* ser man den Aften – og saa ligger vi dér!

Naa, nu er jeg der atter. Blot vi havde gjort Narren lidt mindre sammensat, mindre sentimental maaske, mere af en Klown – undskyld! Komikeren, som har Rollen, er absolut Theatrets største Kraft, maaske det eneste »fodte« Skuespillertalent – han er flittig, mangesidig, kan sin Rolle paa Fingrene – men han kan ikke forvandle sin Natur.

Ridder Hagen – udføres af en Brugbarhed fra Vaudevillen. Nej De, Ulf, skulde have spillet ham – for ti Aar siden.

Jeg hører Dem allerede bande. Det maa De ikke – thi nu kommer vi til Damerne. Men jeg er for galant; jeg springer helst

over. Dette er ganske vist ingen Avisanmeldelse, hvori man for Bladets Skyld ikke tør tage Bladet fra Munden. Alligevel hør véd De i en Fart noget, som kunde karakterisere disse vore kære Ingenuer – disse saft og kraftløse, sippede Smaadamer, som har faaet indstuderet en tre, fire Roller »mit Müh' und Noth«, og som paa dem lægger et helt Repertoire. At Uskyldigheden, den faldne eller den efterstræbte, endnu bestandig skal se ud som om den gik med Mamelukker og spillede Skolekomedie! Jeg begriber ikke, at vor Jomfru Else kan blive saadant et affektært Uvæsen – der undertiden sender den i Mørket siddende Forfatter et straf-fende Blik: Gud hvad det dog er for noget Skaberi, De her lader os sige!

Ja, min lille naadige Jomfru, en af os to skaber sig virkelig!

Eller Dronningen – som igennem Chefen har gjort bestemt Fordring paa, at baade dette og hint skal stryges, da hun umuligt – i det mindste ikke paa nogen Forestillingsaften – kan tage »saadanne« Udtryk i sin Mund. Hun vil stadigt give Rollen af – vil ikke være med til en saadan Ryggeløshed. Mon de gode Damer ved Theatret aldrig har elsket nogen Mand – legalt eller illegalt? Vidste man ikke det modsatte, skulde man virkelig tro det.

Idetheletaget har jeg en Anelse om, at Personalet finder Styk- ket jævnt interesseløst og jævnt anstødeligt. En af dem, Theatrets Haltefanden og gode Hoved, sagde forleden noget uhyre fint; han sagde, at som romantisk Stykke var det for »moderne«, og som moderne (hvad jeg bestandig paa Dril hævder, at det er) kunde han hverken se noget Princip eller nogen Debat deri. Hvis ikke den behændige Komponist og Musikdirigent havde lagt nogle gamle Melodier heldigt tilrette for Narren – saa vilde han holde hvad det skulde være paa en Fiasco.

Altsaa bliver det en Fiasco – thi Narren redder næppe vort stakkels Stykke. Det skulde da være, som Musikdirigenten sagde, at vi fuldstændig skrev det om som en Libretto for en Opera – hvortil *han* saa vilde sætte Musiken.

Ikke saa gal en Idé! Hvad siger De – i al Beskedenhed – kære Ven?

Nej nu skal jeg i al Beskedenhed sige Dem min Mening, Ulf. Prøverne er saa vidt fremskredne, at jeg kan danne mig en Mening. Overtøjet er lagt af – en og anden er trukket i en »Ridder-vams« – der er kommet en meget virkningsfuld Dekoration – Bagtæppet foreløbigt – ned fra Malersalen – og efter et forfærdeligt Skænderi imellem Damerne indbyrdes og mellem hele Personalet og Instruktøren (gamle og ny Tvistepunkter) har Dronningen bestemt sig for at »spille helt ud« (nærmest for at ærgre Ingenuen) og Jomfru Else har lovet, baade at hun virkelig vil skriige ude i Kulissen og at hun i Banketscenen vil aflægge sin sursøde Nolimetangere-Mine (irriteret ved Dronningens Paastand, at hun kun havde én Maade at bruge Øjnene paa). Alle vil de – paa Trods imod Instruktøren – gøre deres Bedste; og dette Bedste synes nu at skulle komme de ulykkelige Forfattere til Gode.

Dette er Lapperi – ja tilvisse. Men saadan er Institutionen. Et smilende Paradis for den, som træder naiv ind; et Kævlets og Intrigernes Helved ved nærmere Bekendtskab. Men da hele Landet synes at have forskrevet sig til de onde Magter – hvorfor saa ikke den første Kunstanstalt?

Vort Stykke har mange svage Punkter og Fejl; nogle, som endnu ville kunne rettes, andre, som ligger dybere og hvorpaa der ikke kan bødes – denne Gang ikke. Mine væsenligste Indvendinger beholder jeg foreløbigt hos mig selv. Men – trods alt – er det min faste Overbevisning, at Stykket vilde kunne gøre sig – hvis vi havde Skuespillere og Skuespillerinder.

Naar jeg tænker mig, at det er *disse* Mennesker – og deres Kolleger ved Privatscenerne, ja næsten enhver »Optræder« over den ganske By med Forstæder og Landkommuner – som er hele Landets Kæledægger! naar det er en Begivenhed, at denne Herre, Frue eller Frøken faar Snue – naar deres Gøren og Laden, privat eller offentlig, deres hele Ve og Vel gennem alle Pressens Afskygninger daglig serveres paa den alvorfuldeste Maade Side om Side med indgribende Verdenshændelser og naar *disse* Mænd eller Kvinder, gennemgaaende ganske almindelige, flere af dem højst tarvelige Personligheder, i den Grad føler sig som Centretr for en ukritisk, næsten altid smigrende og rosende Opmærksomhed – ja saa begriber jeg *baade* deres Sky for den virkelige Kritik og jeg

staar undskyldende men tillige skamfuld-ærgelig overfor deres barnagtige Forfængelighed, deres tomme, flade og ørkesløse Tilværelse – Dilettanter, som dog de fleste er, Væsner uden Kærne, uden Oprindelighed, uden fast Struktur – et Aands-Proletariat, efterabende det »gode« Selskabs ydre Fremtræden – det gode Selskab, som i sin Midte har optaget Gøglerne og som ødelægger dem og selv ødelægges ved deres Skin-Kunst.

Jeg begriber det dybe Forfald, hvori – paa ganske enkelte Undtagelser nær – vor sceniske Kunst er geraadet; og jeg forstaar, at denne Kunst først paany vil hæve sig, naar Gøgleren atter bliver ærlig Komediant, stolt over sin Stand, den han afgrænser udadtil og uddyber indadtil næsten med drakoniske Love. Som det nu er, er det en selskabelig Vælling – oftest en Forfængeligheds-sag at »være ved et Theater« – en ganske indbringende Forretningssag undertiden – Theatret en tvivlsom Morskabsinstitution – en plumret Skandal-Kilde, der finder sit Afløb i Pressen – Pressen, som ikke tilfører Institutionen Fornyelse og Friskhed gennem »Folkets Røst«, men som yderligere opstemmer Strømmen til at blive en behagelig Dam for Andesnadder og Gaasevrøvl.

Om Forfatterne, Videnskabsmændene, de bildende Kunstnere lod sig behandle paa samme Maade! Ja det kommer maaske – Enden er jo ikke endda!

Dette er mit Hovedindtryk fra én enkelt Vinterkampagne ved vor første Scene. Tænk om jeg havde været der i til!

Nu har Arbejdet nogetnær faaet sin »faste Ramme« som Instruktøren siger. Skade kun at Proverne paa et Par Operaer og en ny Ballet kommer imellem – Stykkets Opførelse udskydes derved og Personalets Interesse slappes. Det er en underlig Anstalt – med alle mulige Kunstarter imellem hverandre; den ene træder den anden over Tæerne. Gid jeg kunde samle et Dusin Bekendte – Herrer og Damer – »Dilettanter« naturligvis. Jeg tror, jeg vilde kunne opføre Stykket med dem – helt naivt, paa bar Bund, med megen Flid og Indøvelse naturligvis, men uden alle disse fortvivlede sceniske Forudsætninger. Det at spille Komædie, er kanske ikke saa svær en Kunst, som man tænker – naar man bare ikke bestandig tænkte paa at spille Komædie. En meget svær Kunst

forøvrigt – baade at spille og skrive! Jeg bliver mere og mere bange for vort Arbejdes Skæbne; dets Svagheder falder stærkt iøjne – efterhaanden som den ubestemte »Duft« taber sig. Er det vor eller Skuespillernes Fejl eller begge Parters? Jeg sagde forleden til Instruktøren – der nødigt udtaler sig om Enderesultatet medens han med utrættet Opmærksomhed filer og afrunder Detaillerne – jeg sagde: Dette Stykke er fremkommet tredve Aar for sent – eller dets Tid vil først falde, naar en Generation er gaaet – hvis det da ikke »falder« for stedse med det samme!

Men han smilede blot og nikkede: Vi faar at se! De skal ikke tage det saa ængstligt – der er virkelig mange Skønheder deri!

Jeg svarede ham, som sandt var, at jeg havde liden Forfatter-ængstelse for mit eget Vedkommende; men at min Ven laa inde med »Lovens Part«, og at denne Ven var borte og syg!

Tror De ikke, at Brynjulfsen kommer til Stykkets Opførelse – eller dog til Generalprøven? spurgte han.

Og Svaret? Ja svar mig nu, kære Ulf!

Ulf svarede ikke. Gerhard var næsten tilsinds at betragte det som et daarligt Varsel. Havde Ulfs Tilstand da forværret sig saa meget? Stakkels Ven – hvor var de fattige begge to nu – og hvor meget ahang ikke af Skuespillets Skæbne!

Ulfs Fremtid. Paa sin egen tænkte Gerhard ikke. Han var jo dog sammenlignelsesvis den lykkeligere – hvor overanstrengt, hvor nedslaaet han ogsaa tidt følte sig. Han var den sundere Del af Legemet; han haabede, han ventede.

Vintren var gaaet; den kolde, bidende Marts forbi; April med sine Byger, sine Solsmil, sine Forjættelser begyndt. Generalprøven blev ansat.

Den halv-festlige Stemning, som kan virke saa betagende paa Forfatteren, der første Gang skal i Ilden. Og dog mangler der Uhyret med de mange, mange Øjne – Publikum – som alene giver Spændingen, Faren, Sejren, Nederlaget. Gulvet er halvt fyldt – med Skuespillere, Komparser, Funktionærer, Kvinder og Born – som et tavst, afdæmpet Karneval. I Parketterne – hvor de »fine« Folk imorgen skal sidde – sidder hviskende og pegende de smin-

kede, kostumerede Aktører, Aktricer, Statister. Man lister sig op paa Scenen gennem den lille Jærndør i Orkestret, og kommer ned igen – sætter sig ikke altfor nær ved Forfatteren, da man hverken vil skænke ham en mulig forhastet Opmuntring eller paa Forhaand nedslaa ham. Ingen kan danne sig nogen endelig Dom om et Skuespil ved Generalprøven – men der er dog nogle »vise« Mænd og Kvinder, som oftest blandt de inferiøre Skuespillere, hvis Udtalelser man lytter efter – saaledes at man privat altid haaber noget mere eller frygter noget mindre.

Og der dannede sig smaa hviskende Klynger rundtomkring.

Gerhard holdt sig borte fra dem. Han vilde kun forlade sig paa sine egne Indtryk – han noterede i en Lommebog og talte af og til dæmpet med Instruktøren.

Chefen var der, i tilknapet sort Frakke; han hilste koldt høfligt paa Gerhard og forlangte endnu nogle Strygninger hist og her i og for sig uden Betydning, men han erklærede visse Ord »anstødelige« og fordrede dem strøgne. Gerhard nikkede smilende – og bejaende; han hørte knap efter, hvad der forlangtes af ham – han var ganske inde i Stykket; det løb ham varmt op til Panden og med en behagelig let Gysen ned ad Ryggen. Han sad drømmende – sugede disse stærke Ord til sig igennem det bløde Sprog tænkte forunderlig lidet paa, at han selv havde haft med dette Stykke at gøre – saa' og hørte paa det ikke som »Stykke« men som en halvtredje Times Symfoni, der havde Ulf til Mester og som fortonede sig op imod en Baggrund af den lyse Nat – med et blond, blegt Kvindehoved indrammet af Maanebølger

Med et Suk – og en stille, glad Taknemlighedsfølelse rejste han sig, da man var færdig. Han nikkede rundt til de Nærmestsiddende, der saa' lidt betuttet paa ham og med Korets Slutningsord: til det hellige Land! stod han ude paa Torvet i grelt Eftermiddagssolskær.

Han skyndte sig hjem og skrev bevæget, højtideligt og derpaa muntert spøgende til Ulf. Endnu et Brev begyndte han paa; men det rev han itu

Han gik tidligere iseng end han plejede, laa ikke og læste, faldt snart isøvn. Han drømte om Edith fra ifjor Foraar – og om en Succes for Ulf.